

povsem sprejemljivega in obratno. Tabu kot ena temeljnih institucij družbenega življenja je prostor, na katerem se vzpostavlja družbena (plemenska) kohezivnost in kot tak vedno služi nekogaršnjim namenom in težnjam. Ne slepimo se, da ne živimo v ideološkem svetu in da ta prikrita ideologija ni v nekogaršnjem računu. Šola v ideologiziranem svetu pa je vedno bila, je in bo pod pritiskom, saj se od nje z različnih pozicij moči nenehno zahteva, da zadosti potrebam proizvodnje »primernega« človeka, pri čemer seveda ni dovolj, da je ta le poslušen, ampak mora biti tudi na simbolnem nivoju integriran v vezje skupnosti, zaradi česar mu mora biti prostor tabuja zakoličen brez možnosti dvoma. Zato je bil katoliškemu totalitarizmu trn v peti Ivan Cankar, komunističnemu Edvard Kocbek, potrošniškemu pa egomanični, brezkompromisni in demonični Vitomil Zupan.

Obramba Pikala in Smolnikarjeve pred norostjo sodnega sistema, obramba Zupana in Vidmarjeve pred norostjo linčarjev in nenazadnje obramba pravice samega bralca do individualne izkušnje etičnega (individuacije skozi prostor teksta) tako ni samo obramba literature in literatov, ampak osebnostne integritete samega bralca.

Robert Titan Felix

ELEMENTI LJUDSKEGA V SODOBNI PRAVLJICI

Anja Štefan: *Kotiček na koncu sveta*; ilustrirala Marjanca Jemec Božič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005 (Zbirka Velike slikanice)

Nova knjiga Anje Štefan prinaša sedem kratkih, preprostih, svetlih pravljicnih zgodb.

Dogajanje sproži nenavadna ali posebna okoliščina. Tako kokoška koplje na polju in najde zlatnik, deklica ostane na svetu sama s svojimi tremi mačicami, miška si kupuje nov nahrbtnik, zajček najde na hruški zvonček iz čistega zlata, petelin v gozdu izgubi suknjico, miška beži pred mačko, kokoške se drži smola.

S tem so junaki postavljeni v splet dogodkov, ki jih v štirih pravljicah določajo njihove osebnostne lastnosti. Miško v pravljici *Nahrbtnik* vodita previdnost in iznajdljivost. Kokoška iz pravljice *Zlatnik* se nameni za zlatnik kupiti vse, kar potrebuje za šiviljski poklic, a v navalu nečimrnosti pokupi vse mogoče modne dodatke, ki ji potem odplavajo po vodi. V pravljici *O kokoški, ki ji je šlo vse narobe* kokoško iz obupanosti nad seboj iztrga občutek za lepoto – natrga si travniških rož in zasije od radosti. Petelin iz pravljice *Petelin in njegova suknjica* ne najde mesta, kjer je pustil svojo suknjico in okrvini prijatelje, da so mu jo ukradli; ko pa ugotovi, da se je zmotil, vse povabi na kovanje.

A do spoznanja o svoji zmoti petelin ni prišel sam. Suknjico mu je našla goska, ki nastopa v tej pravljici v funkciji pomočnice. Ko se petelin začudi, kam se je suknjica *skrila*, ga goska popravi, da jo je *zgrešil* sam in da ga je suknjica *iskala*. Tako mu pomaga dvakrat: na fizični ravni z najdbo suknjice in na duhovni ravni z odpravljanjem vrzeli v mišljenju. Za hip pa je v tem delu pravljice vzpostavljena tudi nedeljivost sveta na živo in neživo, saj se pozabljena suknjica pojavi v vlogi iskalke. Tako pride do premika glediščne točke s petelina na suknjico, s čimer se vzpostavi polifonija sveta.

Podobno kompleksna je tudi pravljica *Zvonček*. Ko zajček najde čudežni zvonček, ki mu ob vsakem cingljanju pričara hruško, mu pot prekriža lisica in mu zvonček ukrade. A kmalu pride kazen: zasuje jo gora hrušk. Zajček ve, da nima dovolj fizične moči, da bi zvonček obva-

roval pred lisico. Ve pa tudi, da zvonček pripada njemu. Posebej zanj je zrasel na drevesu, ki ga je zajček razveseljeval s svojimi obiski in dobrimi mislimi. Zato zbere ves svoj pogum in lisici reče: »... hrušk ti dam, kolikor hočeš, zvončka pa ne.« Lisica se ne zmeni za etično sporočilo njegovih besed in s tem prelomi naravni red stvari, zaradi česar se dogajanje začne obračati proti njej. Čudežni predmet je pripravljen služiti samo pravemu lastniku, ki zna darove, ki mu jih daje, deliti z drugimi. V tej pravljici se v vlogi pomočnika pojavi medved, ki nemočnemu zajčku pomaga do čudežnega zvončka, s čimer spet vzpostavi naravni red stvari. Pravzaprav ima zajček dva pomočnika. Na fizični ravni mu pomaga medved, ki spravi lisico v red, na duhovni ravni pa bdi nad njim in zvončkom drevo s svojimi skrivnimi močmi.

V pravljici *Luknjica* nastopa najbolj nemočno bitje te knjige, brezdonna miška, ki sama tava po svetu, prepuščena nevarnostim poti. A zgodi se presenetljivo: svojo luknjico najde na begu pred mačko, slaba okoliščina preide v dobro. Naj ji je pri tem pomagala gola sreča, intuicija ali oboje, na koncu pravljice je miška čisto srečna. Dom pa išče tudi deklica brez staršev v pravljici *Kotiček na koncu sveta*. Njena intuicija je posebljena v treh mačicah, ki jo spremljajo na poti, ji odsvetujejo tri domovanja in jo opogumljajo, da prebrodi visoko vodo. Takoj ko sprejme težjo pot namesto lažjih poti, zagleda cingljajoča drevesa, ki ji odstrejo njen dom, tak z zlatim petelinčkom na strehi, ki je čakal prav nanjo in njene tri živalske pomočnice.

Vsak pravljичni junak ima na koncu več, kot je imel na začetku, če že ne fizično, gotovo izkušnjsko, kar nekaj od njih pa jih je obogatenih za spoznanje, da na svetu ne v dobrem ne v slabem nismo sami.

Ritmično valovanje, zvočna barvitost, besede, ki živijo v srcu podob, elementi

ljudskega izročila, ki v sodobni pravljici dobijo simbolne pomene, vse to daje pisavi Anje Štefan velik čar in lepoto. Čisto posebno mesto v tej knjigi in sodobnem slovenskem pravljичarstvu nasploh pa pripada pravljici *Kotiček na koncu sveta*, ki s svojim seganjem v globino mita in globino časov tako zaobjame nezavedno, da sproža katarzične učinke.

Ilustracije Marjance Jemec Božič so predstavne, tople in razigrane. Tankočutno sledijo dramatičnim vzgibom pripovedi in notranjim stanjem pravljичnih junakov, njihovim žalostim in veseljem. S svojimi barvami in podobami se razprostrejo v odprt smeh ob medvedovem reševanju lisice izpod hrušk in se barvno omejujejo na minimum ob petelinovih črnogledih predstavah o prijateljih. Z velikim poslušom pa upodobijo tudi tisto drugo resničnost, ki jo priklicuje pisava Anje Štefan.

Lidija Gačnik Gombač

ONKRAJ SVETA

Andrea Petrlik Huseinović je hrvaška ilustratorica, ki je ustvarjala v otroških revijah, risala čestitke in plakate, slovenskemu občinstvu pa se je predstavila z upodobitvami *Sebičnega velikana* (2004) in *Srečnega kraljeviča* (2005) Oscarja Wildea, Collodievega *Ostržka* (2005) v priredbi Sanje Pilič, ilustrirala je tudi rusko ljudsko pravljico *Zlatolaska in trije medvedi* (2004) in slikanici sodobnih hrvaških avtorjev Kašmirja Huseinovića *Lektor Jakob* (2004) in Sunčane Škrinjarić *Trije snežaki* (2005). Temu je treba dodati še tri avtorske slikanice, ki zaslužijo temeljitejšo obravnavo.

Že za prvo slikanico, *Modro nebo* (2005), je avtorica prejela Zlato plaketo